

Program wychowawczy szkoły

*„IDZIESZ PRZEZ ŚWIAT I ŚWIATU DAJESZ KSZTAŁT PRZEZ TWOJE CZYNY.
SPÓJRZ W ŚWIAT, WE ŚWIATA KSZTAŁT, A UJRZYSZ TWOJE WINY”
(Stanisław Wyspiański „Powrót Odysa”)*

Podstawa prawna

- ❖ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.
- ❖ Ustawa Karta Nauczyciela z dnia 26 stycznia 1982 r.
- ❖ Program polityki prorodzinnej państwa z dnia 17 listopada 1998r
- ❖ Konwencja o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. – art.3; 19; 33
- ❖ Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991r.
- ❖ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17)
- ❖ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z dnia 19 czerwca 2001 r. Nr 61, poz. 624, ze zmianami)
- ❖ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z 1999 r. Nr 67, poz. 756, ze zmianami)
- ❖ Program Ochrony Zdrowia Psychicznego
- ❖ Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- ❖ Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii
- ❖ Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV
- ❖ Statut I Liceum Ogólnokształcącego
- ❖ Regulaminy szkolne

I. Założenia ogólne

1. Pierwotne i największe prawa wychowawcze w stosunku do swoich dzieci posiadają rodzice. Nauczyciele wspierają rodziców w dziedzinie wychowania. Wynikają stąd dwie ważne konsekwencje. Po pierwsze kierunek działalności wychowawczej szkoły nie może być sprzeczny z wolą rodziców; po drugie nauczyciele nie ponoszą wyłącznej odpowiedzialności za efekty wychowania.
2. Celem ogólnym wychowania jest wszechstronny rozwój osobowy uczniów.
3. Dzięki wychowaniu uczeń powinien chcieć podążać dalej, rozwijać w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie.
4. Wychowanie trzeba rozumieć jako rozwijanie wrażliwości na dobro.
5. Nauczyciele powinni wspierać dzieci i młodzież w kształtowaniu ich własnej świadomości moralnej, a nie ograniczać się wyłącznie do przekazywania wiedzy z zakresu etyki.

II. Cele szkoły wynikające ze statutu szkoły i drogi ich osiągnięcia:

1. Budowanie więzi między uczniami, nauczycielami i rodzicami:
 - a) zwyczaje i obyczaje szkoły:
 - inauguracja roku szkolnego; ślubowanie uczniów klas pierwszych,
 - Dzień Edukacji Narodowej,
 - spotkania integrujące uczniów klas pierwszych,
 - Święto Niepodległości,
 - mikołajki,
 - życzenia świąteczno-noworoczne; opłatek w klasach,
 - rocznica Powstania Wielkopolskiego; Dzień Patrona Szkoły,
 - studniówka,
 - pożegnanie uczniów klas trzecich,
 - dzień szkoły bez przemocy; dzień sportu szkolnego,
 - zakończenie roku szkolnego,
 - b) kontakty z rodzicami:
 - udział rodziców w uroczystościach szkolnych, klasowych i innych formach działalności szkoły,
 - spotkanie informacyjne dla uczniów klas pierwszych,
 - zebrania z rodzicami,
 - zebrania doraźne z inicjatywy szkoły lub rodziców,

- kontakty indywidualne,
 - c) działalność samorządu uczniowskiego (zgodnie z punktem 5),
 - d) zabawy i wycieczki (zgodnie z punktem 4),
 - e) wzajemna pomoc w nauce.
2. Kształtowanie szacunku do symboli narodowych, języka ojczystego, tradycji i kultury polskiej i regionalnej:
- a) hymn narodowy, flaga narodowa, sztandar szkoły to najważniejsze symbole dla każdego Polaka (ucznia) używane przy szczególnych okazjach i godne szacunku,
 - b) wdrażanie świadomości, że język polski dla Polaka jest dobrem narodowym,
 - c) podtrzymywanie tradycji, kultury polskiej i regionalnej poprzez udział w imprezach szkolnych i pozaszkolnych,
 - d) opieka nad grobami nauczycieli liceum i powstańców wielkopolskich; składanie kwiatów na grobie powstańców w Dniu Patrona Szkoły,
 - e) poznawanie historii szkoły; spotkania z absolwentami.
3. Kształtowanie charakteru poprzez poszanowanie norm społecznych oraz godności własnej i drugiej osoby, a także wrażliwości, życzliwości, rzetelności i odpowiedzialności.
4. Kształtowanie umiejętności spędzania wolnego czasu poprzez uczestniczenie w życiu kulturalnym i sportowym klasy, szkoły i środowiska:
- a) uczestniczenie w imprezach kulturalnych organizowanych na terenie szkoły,
 - b) wyjazdy do teatru, kina, opery, na koncerty czy do muzeum,
 - c) udział w zawodach sportowych,
 - d) wycieczki turystyczno-krajoznawcze, których celem jest:
 - edukacja proekologiczna i popularyzacja idei ochrony przyrody,
 - edukacja historyczna i patriotyczna, poprzez poznawanie zabytków i pamiątek historycznych,
 - szacunek dla tradycji i ludzkiej pracy,
 - umacnianie serdecznych więzi koleżeńskich,
 - życzliwość i uprzejmość wobec otoczenia,
 - umiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
 - wyrabianie sprawności fizycznej pozwalającej na pokonanie przeszkód związanych z zadaniami krajoznawczo-turystycznymi,
 - wytwarzanie w grupie miłej atmosfery i odpowiedzialności.
5. Rozwijanie samorządnej działalności organizacji uczniowskich (samorząd uczniowski):
- a) kształtowanie postaw demokratycznych i patriotycznych,
 - b) aktywizowanie społeczności szkolnej poprzez tworzenie możliwości pełnego uczestnictwa w życiu szkoły i wpływania na jej funkcjonowanie,
 - c) uczenie współdziałania i pracy w zespole,
 - d) integrowanie środowiska szkolnego,
 - e) inspirowanie do twórczego myślenia i działania oraz do efektywnego rozwiązywania problemów,
 - f) rozwijanie umiejętności medialnych poprzez działalność w radiowęźle, spółdzielni uczniowskiej oraz w redakcji gazetki szkolnej,
 - g) tworzenie postaw wrażliwości społecznej, poprzez akcje pomocy najbardziej potrzebującym, wolontariat,
 - h) doskonalenie umiejętności organizacyjnych.
6. Integracja szkoły z lokalnym środowiskiem społecznym; nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z instytucjami i organizacjami:
- a) formy współpracy z samorządem lokalnym:
 - wsparcie materialne i organizacyjne,
 - udział przedstawicieli władz samorządowych w uroczystościach szkolnych i innych formach działalności szkoły,
 - zwiedzanie instytucji samorządu lokalnego,
 - b) współpraca z organizacjami i instytucjami:
 - PCK,
 - Muzeum Regionalne,
 - biblioteka miejska i powiatowa,
 - Miejski Dom Kultury,
 - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
 - Policja,
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
 - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
 - Powiatowy Urząd Pracy,

- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna,
- szkoły wyższe,
- media,
- szkoły partnerskie,
- fundacje i stowarzyszenia,
- teatr profilaktyczny Kurtyna,
- służba zdrowia,
- Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół I Liceum Ogólnokształcącego w Wągrowcu.

7. W realizacji wyżej wymienionych celów preferowane będą następujące wartości wychowawcze:

- a) samodzielność i praca nad sobą,
- b) sprawiedliwość,
- c) rzetelna praca,
- d) prawda,
- e) dbałość o czystość i kulturę słowa,
- f) poszanowanie norm społecznych,
- g) wrażliwość na krzywdę innych,
- h) patriotyzm,
- i) poczucie wspólnoty lokalnej.

III. Wizerunek absolwenta I Liceum Ogólnokształcącego w Wągrowcu

Absolwent I Liceum Ogólnokształcącego będzie:

- a) realizował i cenił wartości wpajane uczniom przez pracowników w trakcie procesu wychowania i nauczania,
- b) miał świadomość obowiązku chronienia dobrego imienia szkoły i godnego jej reprezentowania,
- c) znał mocne i słabe strony swojej osobowości, potrafił wykorzystywać jej zalety i korygować błędy,
- d) doskonalił swą wiedzę i zachowanie poprzez samokształcenie, przestrzegał zasad moralnych i dobrych obyczajów,
- e) zdawał sobie sprawę z zagrożeń społecznych i cywilizacyjnych i umiał się im przeciwstawić,
- f) świadomie wybierał kierunek studiów, szkołę pomaturalną lub policealną biorąc pod uwagę swoje zainteresowania i predyspozycje; znał i rozumiał wagę problemów związanych z życiem rodzinnym, dostrzegał korzyści, ale i zagrożenia płynące z demokracji i wolności,
- g) wykorzystywał wiedzę i umiejętności zdobyte w szkole dla dobra swojego, innych i Ojczyzny,
- h) będzie czuł potrzebę więzi ze swoją szkołą.

IV. Wszyscy nauczyciele i pracownicy szkoły powinni mieć świadomość obowiązku oddziaływania wychowawczego na każdego ucznia

W swojej pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie rodziców, nauczyciele i inni pracownicy szkoły winni zmierzać do tego, aby uczniowie w szczególności:

- a) znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego (w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym i duchowym),
- b) rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie,
- c) mieli świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów szkolnych, jak i całej edukacji na danym etapie,
- d) stawali się coraz bardziej samodzielni w dążeniu do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, godząc umiejętnie dążenie do dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialności za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolność własną z wolnością innych,
- e) poszukiwali, odkrywali i dążyli na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia wielkich celów i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie,
- f) uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego oraz przygotowywali się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie w duchu przekazu dziedzictwa kulturowego i kształtowania postaw patriotycznych,
- g) przygotowywali się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości oraz mieli możliwość doskonalenia się,
- h) kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów.

Szczególną rolę w procesie wychowania pełni wychowawca klasy, który w swojej praktyce pedagogicznej powinien uwzględnić następujące zadania:

- a) poznawanie warunków życia i zdrowia wychowanków,
- b) inspirowanie działań zmierzających do samorządowej aktywności uczniów i budowania zgranego zespołu klasowego,
- c) dostrzeganie indywidualnych problemów uczniów oraz wskazywania dróg ich rozwiązywania,
- d) współdziałania ze wszystkimi osobami, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na zachowanie lub los wychowanków,
- e) dbanie o poziom wyników kształcenia w klasie,
- f) działanie wywołujące poczucie tolerancji, odpowiedzialności i otwartości na drugiego człowieka,
- g) współdziałanie z rodzicami w ramach indywidualnych i zbiorowych spotkań,
- h) występowanie w roli mediatora w sprawach swoich uczniów wobec nauczycieli uczących i dyrekcji szkoły,
- i) wskazywanie sposobów pokonywania trudności okresu adaptacyjnego do warunków nowej szkoły oraz wyboru przedmiotów i drogi dalszego kształcenia,
- j) podejmowanie działań umożliwiających rozwiązywanie konfliktów w zespole klasowym – uczniów oraz pomiędzy uczniami i innymi członkami społeczności lokalnej,
- k) współpraca z pedagogiem szkolnym oraz specjalistami z różnych instytucji np. Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Centrum Pomocy Rodzinie, policją.

V. Program działań profilaktycznych przeciwstawiających się złu, zagrożeniom i patologiom społecznym

1. Pomoc w nauce:
 - a) zajęcia pozalekcyjne,
 - b) pomoc koleżeńska,
 - c) pomoc psychologiczno-pedagogiczna.
2. Pomoc finansowa:
 - a) pozyskiwanie środków od sponsorów,
 - b) stypendium Prezesa Rady Ministrów, Marszałka Sejmiku Wojewódzkiego, Starosty Powiatu Wągrowieckiego,
 - c) zwolnienia z niektórych opłat np. ubezpieczenia,
 - d) dofinansowanie wycieczek klasowych.
3. Programy profilaktyczne:
 - a) zapobieganie pierwotnym wrodzonym wadom cewy nerwowej,
 - b) sekty – zagrożenie dla współczesnego człowieka rodziny i społeczeństwa,
 - c) narkomania, alkoholizm, dopalacze – jak się przed nimi ustrzec,
 - d) szkoła bez przemocy.
Podczas realizacji programów wykorzystanie filmów o tematyce profilaktycznej

VI. Zakres zadań szkolnego koordynatora do spraw bezpieczeństwa

1. Obszar zadaniowy I – integrowanie działań:
 - a) integrowanie planowania, realizacji i ewaluacji działań nauczycieli, uczniów i rodziców w zakresie bezpieczeństwa oraz współpraca ze środowiskiem, w tym z kuratorium oświaty, policją, prokuraturą, sądem dla nieletnich i innymi instytucjami mogącymi pomóc szkole w rozwiązywaniu problemów dotyczących bezpieczeństwa,
 - b) koordynowanie realizacji i ewaluacji działań w zakresie bezpieczeństwa w ramach szkolnego programu wychowawczego oraz programu profilaktyki,
 - c) planowanie, wdrażanie i dostosowywanie do specyfiki placówki oraz ewaluacja procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych i zagrożenia.
2. Obszar zadaniowy II – dzielenie się wiedzą:
 - a) pomoc nauczycielom / wychowawcom przy nawiązywaniu współpracy z odpowiednimi służbami (policją, strażą miejską, strażą pożarną) oraz z instytucjami działającymi na rzecz rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży,
 - b) współdziałanie w tworzeniu programu naprawczego,
 - c) dzielenie się wiedzą o mechanizmach zachowań ryzykownych z nauczycielami, uczniami, rodzicami,
 - d) promowanie problematyki bezpieczeństwa młodzieży,

- e) dokumentowanie działań,
- f) doskonalenie własne.

VII. System motywacyjny w wychowaniu

1. Zachowania i aktywność nagradzana i uznawana:
 - a) szczególna aktywność na terenie klasy,
 - b) szczególna aktywność na terenie szkoły,
 - c) udział i sukcesy w konkursach,
 - d) reprezentowanie szkoły w imprezach pozaszkolnych,
 - e) uatrakcyjnienie uroczystości szkolnych prezentacją umiejętności wykształconych poza szkołą (śpiew, gra na instrumentach),
 - f) pomoc innym w nauce,
 - g) udzielenie pomocy ludziom potrzebującym jej (np. udział w akcjach charytatywnych, wolontariat),
 - h) pomoc kolegom w rozwiązywaniu konfliktów,
 - i) własnoręczne wykonanie pomocy dydaktycznych,
 - j) inna działalność społeczna.
2. Formy uznania i aprobaty:
 - a) pochwała wychowawcy klasy lub innego nauczyciela potwierdzona w dzienniku lekcyjnym,
 - b) pochwała dyrektora wobec klasy z wpisem do dziennika lekcyjnego,
 - c) pochwała dyrektora wobec społeczności szkolnej,
 - d) nagroda książkowa na zakończenie roku szkolnego,
 - e) list gratulacyjny dla rodziców,
 - f) udział w wycieczce,
 - g) dyplom uznania,
 - h) wpis do kroniki szkolnej dla wybitnych uczniów,
 - i) statuetka „STACHA”.

Każda w/w forma powinna być uwzględniona przy ustalaniu ocen z zachowania.
Pochwały udziela dyrektor szkoły podczas apeli.

3. Zachowania przynoszące uszczerbek dla dobrego imienia ucznia i szkoły:
 - a) nieodpowiedni stosunek do kolegów,
 - b) używanie wulgarnego słownictwa,
 - c) niekulturalne zachowanie wobec pracowników szkoły,
 - d) wagary,
 - e) bójki,
 - f) dewastacja sprzętu,
 - g) palenie papierosów, e-papierosów,
 - h) picie alkoholu,
 - i) używanie środków odurzających (narkotyki, dopalacze i inne),
 - j) wymuszenia,
 - k) kradzieże,
 - l) przemoc psychiczna, cyberprzemoc.
4. Formy motywowania do zachowań pozytywnych:
 - a) rozmowa z wychowawcą,
 - b) rozmowa z pedagogiem,
 - c) rozmowa z wychowawcą w obecności rodzica,
 - d) dotarcie do przyczyny ucieczki; obowiązek szybkiego uzupełnienia zaległości,
 - e) rozmowa z wychowawcą, rodzicem, pedagogiem, dyrektorem szkoły,
 - f) dotarcie do istoty konfliktu, przypomnienie zasad kulturalnego rozwiązywania konfliktów, dyskusja w klasie nt. rozwiązywania konfliktów,
 - g) naprawienie szkody; ewentualne pokrycie kosztów naprawy,
 - h) dodatkowa praca na rzecz szkoły,
 - i) programy profilaktyczne, omawianie zagrożeń na lekcjach wychowawczych i lekcjach wychowania do życia w rodzinie,
 - j) kierowanie do wyspecjalizowanych instytucji,
 - k) dyskusja w klasie na temat zasad współistnienia i współdziałania w grupie, spotkania z psychologiem, zawieranie kontraktów.

Załączniki do powyższego programu wychowawczego stanowią:

- 1) Tematyka lekcji wychowawczych,
- 2) Harmonogram przedsięwzięć w cyklu edukacyjnym.

Program wychowawczy został zaakceptowany i zatwierdzony przez:

Radę Pedagogiczną

Radę Rodziców

Samorząd Uczniowski

Załącznik nr 1

TEMATYKA LEKCJI WYCHOWAWCZYCH

1. Metodyka pracy umysłowej:
 - a) Jak uczyć się szybko, łatwo i przyjemnie?
 - b) Style uczenia się.
 - c) Zalecane ćwiczenia na doskonalenie koncentracji uwagi.
 - d) Nauka robienia notatek.
 - e) Metody zapamiętywania.
 - f) Pisanie wypracowań.
 - g) Uczenie się języków obcych.
 - h) Myślenie twórcze.
 - i) Higiena pracy umysłowej.
 - j) Jak zdać egzamin?

2. Umiejętności prospołeczne:
 - a) Słuchanie, rozmawianie i przemawianie.
 - b) Komunikowanie się.
 - c) Sztuka negocjacji.
 - d) Przeciwdziałanie agresji.
 - e) Asertywność:
 - Rozpoznawanie obszarów własnej asertywności.
 - Rozpoznawanie zachowań asertywnych.
 - Rozwijanie umiejętności asertywnych.
 - f) Tolerancja.
 - g) Umiejętność wzbudzania sympatii.
 - h) Sztuka przyjaźni.
 - i) Umiejętność kierowania ludźmi.
 - j) Umiejętność planowania.
 - k) Umiejętność podejmowania decyzji.
 - l) Integracja grupy:
 - Poznawanie się.
 - Budowanie otwartości.
 - Współdziałanie w grupie.
 - ł) Stworzenie zespołu klasowego.

3. Zdrowie fizyczne i psychiczne:
 - a) Młodość i jej cechy.
 - b) Problemy okresu dorostania.
 - c) Ćwiczenia mające na celu poznanie uczniów:
 - Mój temperament.
 - Moje emocje.
 - Moje wady i zalety.
 - Poczucie własnej wartości.
 - d) Jak rozpoznać i kontrolować stres? Omówienie różnych technik relaksacyjnych.
 - e) Rola myślenia pozytywnego.
 - f) Sposoby spędzania wolnego czasu.
 - g) Przyczyny i skutki sięgania po używki.
 - h) AIDS.
 - i) Zasady prawidłowego żywienia.
 - j) Zasady układanie jadłospisów.
 - k) Choroby wynikające z błędów w żywieniu.
 - l) Anoreksja i bulimia.

4. Problemy egzystencjonalne i postawy obywatelskie:
 - a) Być czy mieć – dwie postawy wobec życia.
 - b) Co jest sterem mojego życia – sumienie czy egoizm?
 - c) Nie chcę być egoistą!
 - d) Czy prawda zawsze jest wartością pozytywną?
 - e) Model państwa, w którym chcę żyć.
 - f) Co to jest szczęście?
 - g) Patriotyzm i kosmopolityzm.
 - h) Korupcja – problem uspołecznionego świata.

5. Prawa i wolności człowieka:
 - a) Co to jest wolność i odpowiedzialność?
 - b) Prawa i wolności człowieka – prawo do godności.
 - c) Prawo do życia – kara śmierci, eutanazja, samobójstwo.
 - d) Prawo do podmiotowości prawnej.
 - e) Wolność słowa, sumienia i wyznania – granice wolności.
 - f) Prawa obywatelskie.
 - g) Prawa konsumenta.
 - h) Prawa dziecka:
 - Prawo ucznia w szkole.
 - Prawo do prywatności a bezpieczeństwo.
 - i) Prawo do pokoju.
 - j) Prawo do życia w środowisku naturalnym.

6. Kształtowanie nawyków kulturalnych:
 - a) Czy kontakt z kulturą jest potrzebny w dzisiejszych czasach?
 - b) Moje spotkania z kulturą – określenie potrzeb młodzieży.
 - c) Omawianie interesujących młodzież książek, filmów, artykułów.
 - d) Znajomość zasad savoir – vivre` u.
 - e) Wycieczki do okolicznych muzeów, zwiedzanie zabytków.

7. Kształtowanie postaw proekologicznych:
 - a) Czy ludzie są w stanie zapobiec zniszczeniu naszej planety?
 - b) Odpady – gdzie i jak je niszczyć i składować?
 - c) Parki narodowe w Polsce i na świecie – czemu służą i czy warto je utrzymywać?
 - d) Jak wykorzystywać surowce wtórne?

8. Orientacja i poradnictwo zawodowe:
 - a) Kim chciałbym być?
 - b) Czynniki wpływające na wzór zawodu.
 - c) Spotkania z przedstawicielami Urzędu Pracy i przedstawicielami różnych zawodów.
 - d) Skutki nietrafnego wyboru zawodu.
 - e) Sposoby podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

9. Profilaktyka uzależnień:
 - a) Alkoholizm.
 - b) Narkomania.
 - c) Dopalacze.
 - d) Sekty.
 - e) Nikotynizm.

Literatura:

1. Małgorzata Joachimowska, *Scenariusze lekcji wychowawczych*. Wyd. UNUS, Wrocław 1997.
2. Ewa Stawowy, *Prawa i wolności człowieka*. Wyd. IMPULS, Kraków.
3. Hanna Hamer, *Program lekcji wychowawczych dla uczniów wyższych klas szkół podstawowych oraz uczniów liceów i techników*. Wyd. VEDA, Warszawa 1993

Załącznik nr 2

HARMONOGRAM PRZEDSIĘWZIĘĆ PRZEWIDZIANYCH W CYKLU KSZTAŁCENIA

KLASY I

1. Wycieczka przedmiotowa do Torunia (geografia, fizyka, integracja) – październik.
2. Impreza integracyjna dla uczniów klas I – październik.

KLASY II

1. Projekt Warszawa (Centrum Nauki Kopernik, Muzeum Powstania Warszawskiego, Sejm i Senat, zwiedzanie stolicy) – jesień, wiosna.

KLASY III

1. Studniówka – styczeń.
2. Spotkania z doradcą zawodowym w Powiatowym Urzędzie Pracy.
3. Pielgrzymka do Częstochowy (połączona z wyjazdem do Oświęcimia).

OGÓLNOSZKOLNE

1. Cykl spotkań z absolwentami pt. „Naszym gościem jest” – jesień, wiosna.
2. Koncert mikołajkowy (w ramach promocji można zapraszać po jednej klasie z gimnazjów) – grudzień.
3. Jasełka oraz wigilia szkolna i klasowa – grudzień.
4. Konkurs na temat szkoły i patrona szkoły – styczeń.
5. Dzień sportu szkolnego / "Szkolny dzień bez przemocy" – czerwiec.
6. Międzynarodowe wymiany młodzieży (międzyszkolne, wyjazdy do Cassino, w ramach programu Come-nius i inne).
7. Wyjazdy do teatru, kina, opery, na koncerty, do muzeum.
8. Udział w projekcjach filmów w MDK.
9. Uczestniczenie w warsztatach i wykładach przedmiotowych.